

გაყვანილობა

კრთის წლისა	—	—	6 მან.	კობ.	5 მან.	კობ.
ნახევრის წლისა	—	—	3 »	—	2 »	—
სამი თვისა	—	—	1 »	75	1 »	50
კრთის თვისა	—	—	»	60	»	50
ცალკე ნაძრის	—	—	»	12	»	10

განცხადებაები, «დროებაში» დასაქმდნენ, მიიღება სხვა და სხვა ენებზე. ფასი განცხადების: ხეულებების ასაკით, სტრუქტურის 8 კაზ. და ასამთავრებულით—ასაკზე 1/2 კაზ.

დროება

მიიღება თ ფილიპის: «დროების» რედაქციის კანტარაში (გ. წყნეთის და ახს. ტაშაში, სატისთვის სხვებში).

ქუთაისში: გერმანულ კადასტრის შვიდ თან (სახელმწიფო სარეგისტრაციო)

გარეუკე მცხოვრებთა შექმნილი დროებითი და გამაგზავნის მოთხოვნის: *Въ Тифлисе. Въ контору редакцији газети «ВРЕМЯ», при типографіи Г. Церетели.*

გამოცემის კვირის კრთხელ, ზანსკეობით

საქართველო და საქართველო

ქვეყნის მკვიდრი

სამდამგვეს 1872 წელს

დროება

გამოცემა თვის ძველებური პროგრამის შეუცვლელად. ამ წლიდან მთელი წლის «დროებას» ფასი, შვიდი მანეთის მაგივრად, ექვსი მანეთი იქნება.

პირველი იანვრიდან «დროებაზე» ხელის-მოწერა მიიღება: თფილისში—დროების რედაქციის კანტარაში, გ. წყნეთის და ახს. სტამბაში, სერგივეის ქუჩაზე, ხატისთვის სახლებში, და ქუთაისში—გერასიმე კალანდარიშვილთან (სახელმწიფო სარეგისტრაციო). თფილისის და ქუთაისის გარეუკე მცხოვრებთა, ამ წლიდან, გაზეთი «დროება» შემდეგი ადრესით უნდა დაიბარონ: *Въ Тифлисе. Въ контору редакцији грузинской газети «ВРЕМЯ», при типографіи Г. Церетели и К. (бывшей Дубелера).*

სელ-მანსწერა ფასი

კრთის წლისა	—	—	—	—	5	»	6	»
ნახევრის წლისა	—	—	—	—	2	50	3	»
სამი თვისა	—	—	—	—	1	50	1	75
კრთის თვისა	—	—	—	—	»	50	»	60

თფილისსა და ქუთაისის გარდა «დროებაზე» ხელის-მოწერა მიიღება შემდეგ ქალაქებში:
 კობულეთში—ქ. მამაცაშვილთან.
 ზაქათალში—ქ. ციციშვილთან.
 თელავში—ლ. ჯანდიერთან.
 ვერეჯი და დგობისში—ლ. მარჯაოვთან.
 ყუბადაში—ლ. ფიფინაშვილთან.
 ახალციხეში—ნ. დგობიშვილთან.
 ანში—კ. კლდიაშვილთან.
 ფოთში—ზ. ურ. არაუროვთან.
 ყვარდას—დ. ლამბაშვილთან.
 ხანს—გ. ჩიქოვანთან.

შინაარსი

საქართველო: რამდენიმე სიტყვა ქუთაისზე, — წიგნი, — შედგამა, — წერილი ამბები. რუსეთი: წერილი ამბები. — უცხო ქვეყნები: ციურანსადამ (დროების) კორრესპონდენცია, — საფრანგეთი, — ინგლისი. — საქართველო: თ. მისიელისთვის საქმე. — ნარევი.

მშენებელი, ბაღა-ქალაქს, რომელსაც ჰქვია ქუთაისი. — რასაკვირველია, ამ ქალაქის მათემატიკურად განსაზღვრა, თუ რა მდგომარეობა მოელოდა ქუთაისს შემდგომში, არა თუ მწელოა, მაგრამ თითქმის შეუძლებელია. მართალია, უძველესი, რომ თუ რკინის გზის გამოყვლა შიგ ქუთაისში და თვით იქვე გაკეთებულიყო ვოგზალი ანუ სტანცია, მაშინ ქუთაისისათვის ბევრად საუფროდესო იქნებოდა, მაშინ ეს ქალაქი რამოდენადმე დაიწინაურებდა და დაიწინაურებდა არა მისთვის, რომ რკინის გზის შუა გაივლიდა, — მართალია, ამ გარემოებას არავითარი მნიშვნელობა არ ექნებოდა. — მაგრამ განსაკუთრებით მისთვის, რომ სტანცია განწყობდა თვით ქალაქში, მაშასადამე, ამ საქმისათვის უპირველესი მნიშვნელობა აქვს იმ გარემოებას, თუ სად, რა ადგილზედ შენდება სტანცია. წარმოვიდგინოთ, რომ რკინის გზის გამოყვლა შუა ქალაქში, მაგრამ სტანცია კი ყოფილიყო ცოტა მოშორებით, მაგალითად, წყალ-წითელას გაღმა პირზედ, მაშინ ამ გარემოებას ქუთაისისათვის, ჩვენი ფიქრით, სულ ერთი მნიშვნელობა ექნებოდა, როგორც ამ ქალაქს. — ჩვენი მოკვლევითი შიში ქუთაისის მომავალზედ, მის დაქვემდებარებას, წარმოსდგება უმთავრესად ამ გარემოების დაიწყებისაგან, რომლის წარმოსდგენა და გამოკვლევა ცხადია დაგვიანებდა ამ საგნის ვითარებას.

პირველად ჩვენ უნდა წარმოვიდგინოთ, რომ მდგომარეობა ქუთაისისა ამ უკანასკნელ ექვს-შვიდ წლებში, ისე იგი იმ დროიდან, როდესაც შეუდგენ და დაიწყეს რკინის გზის

კეთება, — იყო არა-ჩვეულებრივი და არა-ნორმალური. ეს მდგომარეობა იყო ხელოვნებითი, წარმოებული დროებით შემთხვევით მიზეზებთან, რომელთაც, რასაკვირველია, უნდა მოეხდინათ დროებითი ცვლილებანი მის ცხოვრებასა და ხასიათში; ერთი სიტყვით, ქუთაისი შემოსხმულ წლებში იმყოფებოდა უნორმალურ მდგომარეობაში: შემოსვლა ჩვენს ქვეყანაში და განსაკუთრებით ქუთაისში მრავალთა უცხო ქვეყნის ხალხთა: ფრანკოებისა და ინგლისებისა, სხვა და სხვა გვარ რკინის გზის მკეთებელთ მოხელეთა და ინჟინრებისა, — იმ ხალხთა, უმრავლესი ნაწილი რომლისა იყვნენ შემძლებელი და მასთანავე შეჩვეულნი ევროპულ ცხოვრებას, გამოვლენა ქუთაისში ამისთანა ხალხისა უსათუოდ მოახდენდა ცვლილებას მის ეკონომიურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ამას გარდა ქუთაისი იყო უწინ გზა ადგილად, ტრანზიტულ მუხლად, შავი ზღვიდან შემოსული ხალხისა და საქონლისათვის, იგი მარად საყვარელი იყო გამოვლენა-მომხელელი ხალხით. ამ ორ გარემოებამ ქუთაისი მიიყვანა იმ მდგომარეობაში, რომელიც წარმოვიდგინოთ შემდგომ სურათს: საქმელ-სამსლისა და ყოველ გვარი ხორაგის ფასმა აიწია; დუქნები და მაღაზიები გამოვლენდნენ; ვაჭრობამ განიღვიდა, განცხოველდა და მიიღო შეუფერვარი სივრცე, სახლების ქირამ გარდაქარა მეპატრონეების მოლოდინებას: სახლი, რომელიც უწინ, — უცხო სტუმრების შემოსვლამდინ, ქირავდებოდა ქუთაისში თუთხმეტ ანუ ოც თუმნად წელიწადში, შემდგომ ამავე ხალხს ორმოც და ორმოცდაათ თუმნად ქირავდებდნენ; მამულების, განსაკუთრებით საღებავ ადგილების ფასმა აიწია სამაგალითოდ, თითქმის საანდამოდ; სიმრავლე და მოძრაობა ხალხისა მოგვარებდა ზოგიერთი დიდი ქალაქების ქუჩებსა. რასაკვირველია, ყოველი ეს გვიმოკვირებდა ფულის სიმრავლეს, ქუთაისის დაწინაურებასა და მის აღყვებას.

მაგრამ ისეთი მდგომარეობა ქუთაისისა, როგორათაც ზემოთა ვთქვით, იყო უნორმალური, დროებითი. მართლაც, როდესაც რკინის გზა ფოთიდან ყვირილამდინ გაიყვანეს, ქუთაისის უცხო სტუმრები, ინჟინრები და სხვა და სხვა გვარი რკინის გზის მოხელე პირნი ქუთაისიდან აიბარგენ და წაიღენ. მეორეს მხრით ქუთაისმა დაჭარბა თვის ტრანზიტული მნიშვნელობა: როგორც საქონელი, ეგრეთვე მოგზაურნი ეხლა პირდაპირ ფოთიდან თფილისისკენ მიემართებოდნენ და თფილისიდან ფოთისკენ. რასაკვირველია, ამ გარემოებას შეუდგა შესაბამი ცვლილება ქუთაისისათვის, რომელმანც იწყო მიახლოება თვის პირიდან მდგომარეობად, იწყო დადგომა თვის ჩვეულებრივ, ნორმალურს გზაზედ. ამგვარ ცვლილების მხახვითა შეადგინეს ჰაზრი ქუთაისის აუცილებელი და

მაზედ; მაგრამ ეს ჰაზრი არის უსაფუძლო და შეცდომითი. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ რაგინდ უკან დაიწიოს ქუთაისმა, მაინც არავითარი შემთხვევაში არ მიაწევს იმ მდგომარეობაში, რომელზედაც იდგა იგი ამ ექვსი-შვიდი წლის უწინ, ესე იგი რკინის გზის მუშაობის დაწყებამდინ. ამ სიტყვების დასამტკიცებლათ მე მოვიყვან შემდეგ მოსაზრებებს:

პირველად, ქუთაისი ყოფილა, არს და მარადის იქნება სამმართველო შუაგულ ქალაქად (административный центр). როგორც გუბერნიის დედა-ქალაქი, შემცველი ყოველ გვარ სასამართლოებისა, სახელმწიფო და საზოგადოებრივ დაწესებულებათა, ქუთაისი მარად დარჩება საცხოვრებლად მრავალ სხვა და სხვა ნაწილის და წოდების მოსამახურებ პირებისათვის. ამ გარემოებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ქუთაისისათვის და მაშასადამე უნდა გვანსოვდეს ყოველთვის.

მეორედ, ქუთაისს დიდი ხნიდან აქვს კავკასიაში განთქმული, ხალხშიდ ღრმად ჩანებული მნიშვნელობა; ის მარად შეადგენდა და შეადგენს ისეთს ადგილს, რომლისკენაც იყო მიქცეული მთელი ყურადღება და რომელშიაც ჰპოვებდნენ დამაყოფილებას თავიანთ მრავალ გვარ ეკონომიურ და ზნეობით საქმიანებაში მხარენი: იმერეთი, რაჭა, ლეჩხუმი, სვანეთი, გურია და სამეგრელო. — ამისთვის არ არის საფიქრებელი, რომ ქუთაისმა ისტორიული გზით მოაგებული მნიშვნელობა დაჭარბოს მხოლოდ იმ მიზეზისა გამო, რომელიც მდგომარეობს რკინის გზის გამოუსვლელობაში.

მესამედ, დღეს ზოგიერთნი ფიქრობენ, რომ რკინის გზის გაყვლის შემდგომ, ვაჭრობა ქუთაისში დაეცემა, ხუთი-ექვსი თუმნის მუშტარი აღარ ივაჭრებს აქა; ყველანი რკინის გზით პირდაპირ თფილისში იყიდნიან ყოველსავე საქონელსა იფათო: ეს შეცდომითი ჰაზრია და წარმოსდგება გეოგრაფიული მდგომარეობისა დაიწყებისაგან, რომელიც უკვირებს ქუთაისს შედარებით თფილისსა, თუ რუსეთთან და თუ სამშლვარ-გარეთის ევროპულ სახელმწიფოებთან. უნდა გავანსოვდეს, რომ შემდგომ ფოთ-თფილისის რკინის გზის გაყვანის, თფილისის ვაჭრობა თუ რუსეთთან და თუ სამშლვარ-გარეთ მხარეებთან იქნება შავი ზღვის საშუალებით გადმოტანილი ამ რკინის გზაზედ, რადგანაც თფილისის ვაჭრებს უფრო ხელს მისცემს ამ გზით საქონლის მოტანა-გატანა, ვიდრე პირველ ელადი-კავკასიის გზით. — აქედან ცხადია, რომ საქონელი, როგორც რუსეთისა, ეგრეთვე ევროპისა, ქუთაისში უფრო იფუად უნდა იქნეს, თუ გინდ მცირეოდენი პროცენტით მაინც, ვიდრე რომ თფილისშიდ, რადგანაც ქუთაისიდან თფილისამდინ გარდაჭარა საქონლისა და მისი ქირა-ხარჯი უძველესად შეადგენს რაიმეს, რომელიც ასწევს რადგანამდე საქონლის ფასსა. მაშასადამე, ქუთაისი როგორც

საქართველო

რამდენიმე სიტყვა ქუთაისზე

ჩვენ ამ უკანასკნელ ხანში ხშირად გვემის თფილისში მოსრულთ ქუთაისისებთან სხვა და სხვა გვარი ჩივილი მაზედ, რომ ვითომც ქუთაისი, შემდგომ რკინის გზის ფოთიდან ყვირილამდინ გაყვლის, თან და თან უკან და უკან მიდის, ეცემა, ვაჭრობა მცირდება, მამულს-ფასი ეკარგება, ქალაქი ცარიელდება, — ერთი სიტყვით, ქუთაისი მოელოს, მათი სიტყვით, სამწუხარო მომავალსა. მე, რასაკვირველია, როგორც ქუთაისელს, მსურდა შემეტყუა ნამდვილი ამბავი მისი მდგომარეობისა, თუ ვითარი სეე ანუ ბედი მოელოს ჩვენ ქუთაისს შემდგომშიდ, და ამის გამო გამოვეთხამე მათ, თუ რაზედ, რომელ ფაქტებზედ და ჰაზრებზედ აფუძნებენ იგინი თავიანთ ესრედ წარმოთქმულ ჰაზრს ქუთაისის აუცილებელ დაქვემდებარებას. რასაკვირველია, როგორც მოსალოდნელი იყო, ვერცერთი მათგანი ვერ წარმომიდგენდა ვერავითარი საფუძვლიან დაბტყიებას, რომელსაც შესძლებოდა შეგონება და მათ დათანხმება ჩემი მათს ჰაზრზედ; ყველანი მათგანი ერთს ხმით მეუბნებოდნენ: მიზეზი ცხადია, ქუთაისს რომ რკინის გზამ პირი უქციაო, მაშინ დაიღუბა ქუთაისიო. — ამისთვის ჩვენ არა ერთ გზის დაფიქრებულვართ იმ გარემოებაზედ — თუ ვითარი მომავალი მოელოს ამ პატარა, ფრიად

და ამას გარდა ბევრისთვის უარი უთქვამთ ადგილის უქონლობის გამო. მმართველობამ ნახა ეს მანქანების ლტოლვილები და იმის დასაკმაყოფილებლად მეორე ტენდონოლოგიურ ინსტიტუტს ხსნის ქალაქს ხარკოვში, რომლის მცხოვრებლებმაც ამ კეთილი და ყოველად სასარგებლო საქმისათვის თავის მხრით 50,000 მანეთი შესწირეს.

* *

ამას წინათ ერთმა სტუდენტმა, გონჩაროვმა, დაბეჭდა პროკლამაცია, რომელიც უნდოდა ხალხში გაეცნობინა, მაგრამ ეს პროკლამაცია და თვითონ იმის დამწერიც დაიჭირეს და სამართალში მისცეს. ერთს რუსულ გაზეთში სწერენ ახლა, რომ ეს პოლიტიკური საქმე იანერის დამლევს გაირჩევა ს. პეტერბურლის სამოსამართლო პალატაში.

უცხო ქვეყნები

შვეიცარია

ცოცხალი

(„დროების“ კორრესპონდენცია)

ამ ჟამად აქაურ უნივერსიტეტში 34 ქალი სწავლობს. ამათგან 29 რუსის ქალები არიან. რასაკვირველია ეს ქალები სწავლობენ ისე, როგორც დანარჩენი სტუდენტები; მათში არაფერი გარჩევა არ არის. ეს ერთი წელიწადია აქ დადიოდა ჩემი ხმები, რომ ეს ქალები არაფერს არ აკეთებენ და ტყუილად, მოდის გულისთვის, დადიან უნივერსიტეტში. ამ ხმებს რასაკვირველია ყურს არაფერს უგდებდა. მაგრამ ამ დღეებში მოხდა ერთი ამბავი, რომელმაც მიიქცია როგორც მთელი სტუდენტების ყურადღება, აგრეთვე პროფესორების და მთელი საზოგადოებისა. აქ, ციურისში, არის „გიმნასტიკის საზოგადოება“ ეს საზოგადოება ორ ნაწილად არის გაყოფილი: ერთი ნაწილი არის სტუდენტებისგან შემდგარი და მეორეს სხვა პირები შეადგენენ. ამ სტუდენტების განყოფილებაში ამას წინათ ჩაეწერა ორი თუ სამი ქალი, რომელთაც გიმნასტიკით სურდათ თავის სხეულის ვარჯიშობა და გაჯანმთელება. რასაკვირველია, ეს სტუდენტებს არ გაუყვირდათ. ეს ქალები ერთ თვეზე მეტი დადიოდნენ, დანიშნულ დღეს, გიმნასტიკის სახლში და, სტუდენტებთან ერთად თამაშობდნენ და ვარჯიშობდნენ თავისთვის გიმნასტიკაზე.

აქედან იწყება ისტორია, რომელიც მე მინდა გაიხსნათ დღეს. ციურისში ითვლება 1200 სტუდენტზე მეტი. ვასაკვირველი არ არის, რომ ამდენ კაცში ერთი ან ორი ცუდი და საძაგელი გამოეროოს. ამ ორმა ცუდმა კაცმა, რასაკვირველია, მათი სახელი არაფერს იცის, მონახეს ერთი თავის მსგავსი გაზეთი და დაბეჭდეს სტატია, რომელშიაც ისინი ამბობდნენ, რომ სტუდენტებს ე. ი. ქალებს ძალიან გლახათ უჭირათ თავი, არაფერს არ აკეთებენ უნივერსიტეტში, ტყუილად სხეებს უშლიან, არც არაფერი არ გაემგებათ და სხ. და სხ. ბოლოს ამ სიტყვების დასამტკიცებლად ისიც მოიყვანეს, რომ ქალები გიმნასტიკას თამაშობენ სტუდენტებთან და ეს ყოველნაირ ურცხოებას გადაემეტებო. ეს სტატია სხვა გაზეთებში გადაბეჭდეს; ამ სტატიის წამკითხველი სტუდენტები თითქმის გადაიჩინენ, ისე გაბრაზდნენ. იმ გაზეთის რედაქცია რომ ციურისში ყოფილიყო, შენი მტერი, იმას საქმეს უზამდნენ. მაგრამ ესეა ვისთვის რა უნდა ექნათ? ამ სტატიის შემდეგ ხელახლად გამოჰყო. თავი იმ უწინდელ ჩემმა ხმებმა.

მეორე დღესევე სტუდენტებმა დანიშნეს კრება, რომ მოელაპარაკნათ და გადაეწყვი-

ტათ, — როგორ უნდა იმოქმედონ იმ სტატიის პასუხის შესახებ. ამ დღეს, საღამოს რვა საათზე ავიღეთ თავი მე და ჩემმა ამხანაგმა და წავედით იმ სახლში, სადაც შეკრებილები უნდა ყოფილიყო. თუმცა სტუდენტები არცერთი არ ვიყავით, მაგრამ მინც შევიყვარეთ თავის კრებაში, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ სტუდენტები დაბლა ზალაში ისხდნენ და ჩვენ ზევით გალოგრიაში აგვიყვანეს. აქ ყველას აქვს ნება, რომ ყოველ გვარ საზოგადოების სხდომაში — თუ საიდუმლო სხდომა არ არის — შევიდეს; მხოლოდ იმისთვის რომ ისინი იმ საზოგადოების წევრებში არ გაერთიანდნენ გალოგრია არის დანიშნული. მოკლედ ავიწერთ საზოგადოთ აქაურს კრების სურათს: დიდ უშველებელ ზალაში დგას ორმოცი ან ორმოცდა ათი სტალი. თითოეულ სტალს უსხედან გარემოში ათი ან თორმეტი კაცი და ლაზათიანათ პიროსა სვამენ. (ეს იმით სრულიად არ უშლისთ, რომ მშენებრთა გაიგონან ის, რასაც ლაპარაკობს ორატორი). რადგანც ყოველს სხდომაში ახალს პრეზიდენტს ირჩევენ ხალხში, ამისათვის იმას მოუწდება ერთ იმ სტალთან დაჯდომა: აქ არ არის განსხვავება პრეზიდენტისა და სხვა ადგილებში. პრეზიდენტის გვერდს ზის სეკრეტარი და ოთხი კაცი კიდევ სხვა, რომელნიც თვლიან ხმებს, ესე იგი ხელებს. აგისნით, რას ნიშნავს ხმების ან ხელების დათვლა. როდესაც ვინმე რაიმე წინადადებას შემოიტანს ამ სხდომაში, პრეზიდენტი ადგება და იტყვის, ამა და ამან ესა და ეს წინადადება შემოიტანა; გსურსთ ვისმე ამ საგანზე ლაპარაკი, თუ არა? რასაკვირველია, ადგება ვინმე ან დაჯდომილი (ეს აქ სულ ერთია) პასუხს ეტყვის და ამანათ იწყება რომელსამე საგანზე ბასი. როდესაც პრეზიდენტი იტყვის, მე მგონია, ეს საგანი სრულიად ცხადად ახსნილი და გარკვეულია და ამიტომ აღარ ვპოვებ საჭიროდ ამაზე ბასის გააგებლესო, მაშინ, თუ ამ პრეზიდენტის სიტყვების წინააღმდეგათ უმეტესი ნაწილი საზოგადოებისა არ გახდა, სეკრეტარი მოუყრის თავს ყველას, ვინც რა ილაპარაკა: ესე იგი მთელ ნალაპარაკებს გაჰყობს ორ ნაწილად: ამ ორ ნაწილში ერთი იქნება იმ წინადადებისა და მეორე წინააღმდეგ. შემდეგ პრეზიდენტი ადგება და იტყვის: ვისაც სურს ამ წინადადების მიღება, ხელი მაღლა აიშვირეთ! ვისაც სურს, აიშვირს და მერე ისევ ჩამოიდგება. შემდეგ კიდევ იტყვის პრეზიდენტი: ვისაც არ სურს ამ წინადადების მიღება, ხელი აიშვირეთ! ახლა ისინი აიშვირენ ხელს, ვისაც არა სურს; ორჯერვე დათვლიან ხელებს და ვისაც მეტი გამოუვა, ის გამარჯვდება. ერთი სიტყვით ჩვენებური კენჭის მაგიერათ, აქ ხელდება, იმისთვის ერთი რომ უფრო ადვილია და მეორე, რომ კენჭის გაყიდვა შეიძლება და ხელს ამა ვინ გაჰყიდოს. ეს ყველა იმითავე ავიწყრეთ, რომ აგისნათ იმის მიზეზი, თუ რატომ ჩვენც ქვეით ზალაში არ დაგვტოვეს და ზევით, გალოგრიაში, აგვიყვანეს; ჩვენც რომ სტუდენტებთან ვაგულვიყავით და იმათთან ხელი აგვეშვირა, ჩვენ ხელმეცა სტუდენტების ხელეში შეათვლიდნენ და მამასადამე ის გადაწყვეტილება სტუდენტების გადაწყვეტილება არ იქნებოდა. აი ამისთვის აგვიყვანეს ჩვენ ზევით.

ჩვენც ავედით ზევით და კიდევაც აირჩიეს პრეზიდენტი იმან გამოაცხადა, რომ დღეს ჩვენ სტუდენტს — ქალების თაობაზე ვართ შეკრებილი, და ვის სურს, რომ ილაპარაკოს ამ საგანზე? წამოდგა ერთი სტუდენტი და დაიწყო ლაპარაკი. იმის ლაპარაკის ჰაზრის იყო, რომ იმ სტატიის პასუხად მთელ სტუდენტების ხელ-მოწერილი სტატია დაბეჭდოთ ერთს გაზეთში, რომელშიაც დამტკიცოთ, რომ იმ სტატიის დამწერი და

რედაქტორიც ორივე სიტყვეს ამბობენო, რომ ქალები უნივერსიტეტში ძირიელ კარგად იქცევიან, არც მისდღეში არ უშლიანო და არც იმთ არაფერს უშლისო, და გიმნასტიკის თამაშობაში ისე იქცეოდნენ, რომ გარკვეულა ჩვენგანი იქცევაო, და ბოლოს ზედ დაუმართოთ, რომ თუნდაც ისინი ისე იქცეოდნენ, როგორც იმ სტატიაში სწერილია, მინც არაფერს არ აქვს ნება, რომ იმთ ყოფა-ქცევაზე და პიროვნულ ცხოვრებაზე ილაპარაკოსო. წამოდგა მეორე სტუდენტი, ეს იყო ძველი სტუდენტი, რომელიც ახლა აქ დოქტორათ არის. იმანაც ბევრი ილაპარაკა: „რადგანაც საზოგადოება კიდევ ასე ექვემდებარება უყურებს სტუდენტს — ქალებსო, სთქვა იმან, — და ფიქრობსო, რომ იმთ არაფლის გაკეთება არ შეუძლიათ — თუმცა ქალებმა კი დაამტკიცეს, რომ თუ კაცებისთანავე სწავლის ნებას მისცემენ, კაცებს უკან, არ ჩამოაუდგებიანო — ამისთვის უნივერსიტეტში შესვლის დროს ქალებს ატესტატი მოსთხოვონ, რომ იმთ გიმნასტიკა გაუთავებიათო. ამაზე მეორე სტუდენტი მიუგო: „რომ ძალიან სისულელე იქნება ჩვენი მხრით, რომ სულელ საზოგადოების შეხედულებით, ქალებს ის ცოტა უფლებაც წაერთვათ — იმის მაგიერათ, რომ კიდევ უნდა უფართოებდეთ იმთ მათ უფლებებს — რაც ესეა აქეთო; და ჩემი აზრით, რადგანაც ყველა ცოტათი მინც განათლებული კაცი დაბეჯითებულია, რომ ქალს თითქმის ყველაფერი შეუძლია გააკეთოს, რასაც კაცი აკეთებსო, ამ მიზეზით იმთ ესეა ერთი და იგივე უფლება უნდა ჰქონდეთ უნივერსიტეტში შესასვლელათო და თუ იმთ მოუშლით ამ უფლებას, ესე იგი უფლებამოსი უნივერსიტეტში შესვლას, მაშინ კაცებსაც უნდა მოუშლოთო. ამის შემდეგ ზოგმა ილაპარაკა ვეზამენის, ესე იგი ატესტატის, სასარგებლოდ და ზოგმა იმის წინააღმდეგ. ბოლოს წამოდგა ერთი პოლშელი სტუდენტი და დაიწყო ლაპარაკი. ამ უბედურმა მოჰყვა დამტკიცება, რომ რაც იმ სტატიაში ეწერა, სულ მართალი არისო. ეს როგორც თქვა, ატყდა ერთი უშველებელი კიჟინი, ყვირილი, ხრიგინი, სტვენა და ძახილი: „Heraus mit im! გაავდეთ კარში და სხვა ამისთანაები. აღარც პრეზიდენტის Nf-eencium (გაჩუქდით) ისმოდა და აღარც ზარის რაწკუნის; ერთის სიტყვით, ჩვენი კენჭის ყრის დროს რომ კიჟინი ვიცით, სწორეთ ის მომგონდა. ბოლოს ერთი მეოთხედი საათის შემდეგ დაჩუმდნენ. ის პოლშელი ვერ გაავდეს, ამისათვის რომ ეს მათი დადებულებების წინააღმდეგი იქნებოდა. არ გაავდეს, მაგრამ ვაი იმისთანა არ გაგდებას: გამოღრეს: წარმოიდგინეთ ერთი საძაგელი შესახედავი კაცი, რომელსაც ათასი სისხლით გავესებული თვალები მიჩერებია, რომელიც, რომ თავის კანონების დარღვევის არ ეშინოდეთ, ამ კაცს ცოცხლათ შესქამენ. მაგრამ რა კანონი? კანონი მარტო სხდომის დროს არის; რომ გათავდება სხდომა მაშინ? მაშინ... ის საწყალი პოლშელიც „მანინა“ ფიქრობდა. ეს ყველაფერი რომ წარმოიდგინოთ, ცხადი გავიხსენებთ საძაგელი პოლშელის მდგომარეობა. ეჭვი არ არის, რომ ის პოლშელი აქ სახელმწიფო ხარჯზე ცხოვრებს...“

მაგრამ მოუბრუნდეთ სხდომას. ამას შემდეგ პრეზიდენტმა გამოაცხადა, რომ ეს საგანი ისეთი შესანიშნავი და ყურადღების ღირსი არის, რომ ამის გადაწყვეტამდე ამაზე უნდა პროტესტობთან მოვილაპარაკოთ. უმეტესი ნაწილი საზოგადოებისა დაეთანხმა ამაზე, და ამოირჩიეს კომიტეტი, რომელსაც უნდა მოელაპარაკნა პროფესორებთან. შემდეგ ამისა პრეზიდენტმა გამოაცხადა, რომ საწამ კომიტეტი პროფესორებთან არ მოილაპარაკებდა მანამ

ჩვენი მეორე სხდომა არ შეიძლება, დაეწყოსო, ლაპარაკება ამ ორ კვირაში გათავდებაო. ჯერჯერობით ამით გათავდა ეს საქმე, ახლა უცდიან, როდის გათავდება კომიტეტი პროფესორებთან მოლაპარაკებას და როდესაც გათავდება, მაშინ მოხდება მეორე სხდომა და გადაწყდება: ვეზამენი უნდა მოეთხოვოს სტუდენტ-ქალებს უნივერსიტეტში შესვლის დროს, თუ არა და პასუხი დაუწერონ იმ სტატიაში, თუ არა? ამასობაში დღესასწაულებიც შემოვაკრათ და ამისათვის, ორ კვირის მაგიერათ, ერთი თვეც გაივლის მგონი, საწამ ეს საქმე გადაწყდება. *).

გ. 6.

საფრანკეთი

თითქმის ყველა ამ კვირაში მოსული გაზეთები გაცხებულა იმ უთანხმოების აწერით, რომელიც ტიერსა და ნაციონალურ კრებას შუა მოხდა და რომლის გამოც ტიერსა კინაღამ პრეზიდენტობას თავი არ დაანება. როგორც წინააღმდეგ ნომერშიაც ვსთქვით, ეს შეტაკება მშვიდობით გათავდა; ჯერ ტიერის სამსახურს თავის დანებებას აპირებდა, მაგრამ ბოლოს კი, როდესაც ნაციონალურმა კრებამ სთხოვა, ხელ-ახლავ დარჩა საფრანგეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტათ. ამბობენ, ბონაპარტიელებსა და ორლეანის დინასტიის მომხრეებს ძალიან იამათ თურმე ეს ნაციონალური კრებისა და ტიერის შეტაკება; ორივეს იმედი ჰქონდათ, ტიერის ადგილს ჩვენ დაეჭერთო; მაგრამ ეს მოლოდინი ვერ აუსრულდათ. თუმცა ნაციონალურს კრებასა და ტიერის შუა ამჟამად კეთილი განწყობილება ჰსუფევს, მაგრამ გაზეთები ამბობენ, რომ ამისთანა შემთხვევა შეიძლება შემდეგშიაც მოხდესო და ამის გამოისობით, უეჭველია, საფრანგეთში ხელ-ახლავ არეულობა მოხდებაო. ამიტომ ზოგიერთი გაზეთები და აგრეთვე, დეპუტატები ურჩევენ ტიერს და ნაციონალურ კრებას, რომ ფიც-პრეზიდენტი ამოვირჩიოთო, რომელმაც კრებაში ილაპარაკოს პრეზიდენტის (ტიერის) მაგიერათო. მაშინ, ამბობენ გაზეთები, ტიერის თავის-მოყვარეობა ისე აღარ იქნება შეურაცხყოფილი, თუნდაც რომ ზოგიერთი მმართველობის წინადადება არ მიიღოს ნაციონალურმა კრებამო. მაგრამ ტიერს ძალიან უყვარს ლაპარაკი და მწელი საფიქრებელია, რომ ის ამაზე როდისმე დათანხმდეს. ამ მოკლე ხანში ის ილაპარაკებს კრებაში დეპუტატის დიუმატელის წინადადების თაობაზე, რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ საფრანგეთის რეზიდენციათ, ვერსალის მაგიერათ, ისევ პარიჯი გაგზადოთ. იმან უკვე გამოუცხადა კრების პრეზიდენტს — გრევის — რომ ამ საგანზე ის კრებაში სიტყვას იტყვის, მაგრამ ვაგათავებთ თუ არა ამ ჩემ სიტყვას, იმ წამსვე, მივტოვებ. კრების ზალასო.

— პარიჯის მუნიციპალურ კრებაშიაც ჩამოვარდნილა ამჟამად ლაპარაკი, რომ ხელის-მოწერა შევადგინოთ და აწინააღმდეგოთ მთელი

*) იმ კორრესპონდენციის შემდეგ მოკვირდა ჩვენ ციურისში კარგო წიგნი, რომელიც სხდომაზე სტუდენტებს გადაუწვევიათ, სქანატს ვსთხოვთო, რომ უკვე წამინათ ქალებს სუ მიიღებენ უნივერსიტეტში. ეს თხოვნა უნივერსიტეტს მიუგია. მაგრამ წიგნის მამწერი ამბობს, რომ რადგანც ერთი ნაწილი საზოგადოებისა და სტუდენტების ამის წინააღმდეგე არის, ამიტომ იმედა, სქანტი ამ თხოვნას უკრს არ ათხოვებს და როგორც უფრო, იმავე მდგომარეობაში დასტოვებს საქმესო. რედ.

საფრანგეთის ხალხი გადაიხდის კონტრიბუციის ფულს და ჩვენ განვითარდებით ნემცებისაგანაო. პარიკის მუნიციპალიტეტი, როგორც ამბობენ, 400,000 ფრანკის შეწირვას აპირებს ამ საქმისათვის. ამნაირათ ფულების მოკრება, როგორც ზევით ვთქვით, პირველათ ელხასისა და ლოტარინგიის ქალებმა დაიწყეს. შემდეგ ნანსში შემდგარა კომიტეტი, რომელსაც ნ ა ხ ე ვ ა რ მ ი ლ ი ო ნ ფრანკადი შეუკრებია ამავე საქმისათვის და საფრანგეთის ხაზინაში გაუზღვენა, პარიკის ზოგიერთს ფრანკულულ გაზეთებს იმედი აქვთ, რომ ამნაირი ხელის-მოწერით 500 მილიონ ფრანკს გადაიხდიან (ე. ი. კონტრიბუციის ფულის მესამე მილიარდის ნახევარს). თავიდან რომ ვისმე მოეფიქრებინა ეს საშუალება, ამბობს ერთი ფრანკულული გაზეთი, ვინ იცის, იქნება ახლა ჩვენ ნემცების ვალისაგან განთავისუფლებული ვიქნებოდით და აღარც იმათი ჯარები იქნებოდა ჩვენ პარიკის ციხეში ჩაყენებულიო.

— მკითხველს ესმოება, რომ ომიანობის გათავების შემდეგ, გარბაღდის, რომელმაც იმოდენი სიკეთე უყო საფრანგეთს და იმდენი წვალეა და შრომა გამოიარა იმის გულისათვის ამ ომიანობის დროს, ამ გარბაღდის, პარიკის-ციხისა და მადლობის მაგიერათ, ერთი ხმაც არ ამოაღებინეს ნაციონალურ კრებაში ამ კრების კონსერვატორულმა წევრებმა. ამიტომ ძალიან გულნაკლული წავიდა ის საფრანგეთიდან თავის კაპრერაზე, მაგრამ თვითონ ხალხზე კი არ იყო გულნაკლული: იმას მხოლოდ ის აწუხებდა, რომ ეს ხალხი ასეთ პირებს (მმართველებს) ჩავარდნა ხელში, რომელნიც იმას სიკეთეს არ დააყრიანო. ხალხი, უბრალო ხალხი ყველგან და ყოველთვის უყვარს გარბაღდის და ამ ხალხსაც ის თავის საუკეთესო მომხრეთ მიანია და უყვარს. ამის დასამტკიცებლათ შემდეგი ამბავი მოგვყავს: ქ. დიქონის (რომელიც გარბაღდის ერთხელ დაიხსნა ნემცებისაგან) მუნიციპალიტეტმა ჩვენამ გადაწყვიტა, რომ გარბაღდის, იმის შეიღებება და არმას ჩვენი ხარჯით ძველი დაუდგათო. ამ ძველზე, დაწერილი იქნება: მ ს ო ფ ლ ი ო რ ე ს ა უ ბ ლ ი კ ი ს მ ხ ნ ე გ ბ ს ა : დ ე ნ ე რ ა ლ გ ა რ ი ბ ა ლ დ ი ს და რ ი ჩ ი ო ტ ი ს, მ ე ნ ო ტ ი ს, პ ე ლ ი ს ი ე ს და ბ უ რ დ ო ნ ე ს მ ხ ნ ე ე ო ლ ო ნ ტ ე რ ე ბ ს. ამ ძველისათვის საჭირო ფულსა თვითონ ქალაქი დიქონი შესწირავს.

ინგლისი

ამ უკანასკნელ ხანებში ძალიან გაცხარებული რესპუბლიკური მოძრაობა არის ინგლისის ხალხში. უელსის პრინცი (ტახტის მემკვიდრის) ავითყოფობამ განსაკუთრებით გაამხანგა ინგლისის რესპუბლიკელები და იმედი მისცა იმათ, რომ ცოტა ხანში ინგლისში რესპუბლიკას დაეწესებოდა. ერთსადა იმევე დროს მთელს ინგლისში ერთის მხრით მომხრეებლები ლოკულობდნენ და ღმერთს ევედრებოდნენ უელსის პრინცი მშვიდობით მოჩვენასა, და მეორეს მხრით რესპუბლიკელები იკრიბებოდნენ, მიტინგებს მშობრადდნენ და სჯიდნენ იმაზე, თუ რამდენი ზიანი მოაქვს იმათთვის მომხრისა და რამდენი სარგებლობისა და სიკეთის მოტანა შეუძლია ლარბებისათვის რესპუბლიკას. რესპუბლიკური ელემენტის წარმომადგენელი და რესპუბლიკური მხარეების გამაგრებელი იყო ერთი ინგლისელი, სახელიად დ ი ლ კ ს ი, რომელმაც თითქმის მთელი ინგლისი დაიარა და ყველგან სიტყვა წარმოიტყვა რესპუბლიკური მმართველობის ფორ-

მის სსსარგებლობათ. ეხლა თუმც უელსის პრინცი სრულიად მორჩა ავითყოფობისაგან და რესპუბლიკელებს რჩელისში უეცრათ რესპუბლიკის დაფუძნების იმედი აღარ უნდა ჰქონდეთ, მაგრამ იმათი მოძრაობა მაინც უკრავს არ დამშვიდებულა: ახლაც იმართება მიტინგები, ახლაც იკრიბებიან სხვა და სხვა ინგლისის ქალაქებში, და განსაკუთრებით ლონდონში. რესპუბლიკელები აგრცელებენ ხალხში თავიანთ მხარეებს და პოლომდენ მომხრეებსა და თანამგრძობელებს. ამას წინეთ ერთს ქალაქში მომხრეებლები შეიკრიბნენ და რაღაც საგანზე ლაპარაკობდნენ. ისინი მხოლოდ თავის მომხრეებს უშვებდნენ კრების ხალხში, ისიც ბილეთებით. რამდენიმე რესპუბლიკელი როგორც იყო შესულიყო იმათ კრებაში და მოეთხოვათ, რომ ქუჩაზე ბეჭდი ხალხი არის აქ შემოსვლის მსურველიო, და ამიტომ კარები გაღებოთ. მაგრამ კონსერვატორები არ დათანხმებულან. ამის გამო უკრ თვითონ ხალხში მომხდარა არეულობა, მერე კარები ძალით შემოაღლიათ რესპუბლიკელებს და უნაგარიშო ხალხი (უმეტესი ნაწილი რესპუბლიკელები), შემოცენიულან ხალხში, მონარხიელები გაუყრიათ გარეთა და თვითონ ამოურჩევით პრეზიდენტი და გაუმართავთ მიტინგი. ამისთანა შემთხვევანი, ამისთანა წვრილი და ზოგჯერ სხვილი შეტაკება რესპუბლიკელებსა და მონარხიელებს შუა ძალიან მხირათ ხდება ამ უკანასკნელ დროს ინგლისის ქალაქებში. რამდენიმე ამისთანა კრება და მიტინგები მმართველობას აუკრძალეს ლონდონში რესპუბლიკელებისათვის, მაგრამ რადგანაც იმათ ამ აღკრძალვისათვის ყური არ უთხოვებიათ და მაინც და მაინც იკრიბებოდნენ, მმართველობა იძულებული ყოფილა, ძალა ეხმარა: პოლიციის სალდათებს და უშლიათ მიტინგები. ამის თაობაზე ამ ახლო ხანს დილქსა და იმის მომხრეებს მსურთ ლონდონში დიდი მიტინგის გამართვა, და უნდა გადასწყვიტონ, რომ მმართველობას, კონონით, ნება არა აქვს ხალხის კრების (მიტინგების) დაშლისა. ეს მიტინგი უნდა მოხდეს იმ დღეს, რა დღესაც მთელს ინგლისში უელსის პრინცი მორჩენისათვის პარაკლისი უნდა გადაიხადონ. ამ მიტინგზე პრეზიდენტობა რესპუბლიკელებს გამოჩენილი სწავლულის—ჯონ-სტუარტ-მილისთვის-უთხოვენათ, მაგრამ იმას შემოუთვლია, რომ, სამწუხაროთ, ვერ შემიძლია თქვენი თხოვნა აღვასრულო. როგორც უნდა იყოს, ეს კი ცხადია, რომ ამ უკანასკნელ დროს რესპუბლიკური პარტია ინგლისში თანდათან უფრო მომეტებულ მომხრეებს პოულობს.

სამართალი

თ. მის. კრისთვანს საქმე თფილისის საქმის-მართლმ. ხალხსაში.

სამი კვირე იქნება მას აქეთ, რაც აქაურ სამოსამართლო პალატაში გაიმინჯა საქმე გურული მებატონის თ. მიხეილ ერისთვის მკვლელობაზედ. ეს საქმე იყო გამომტანილი ქუთაისის ოლქის სასამართლოდამ ბრალდებულითა საჩივართ.

საჭიროთ ვრაცხთ მოკლეთ მოციხსენიოთ ამ საქმის გარემოება.

მის. ერისთავი ერთხელ შეუღამისას თავის სახლში ნახეს შინაურებმა ქვეშავეებში მოკლული, —თითქმის ოც ალაგას ჰქონდა ხანჯალი დარტყმული, თავი შუაზედ გაჭრილი ჰქონდა და ცხრა ალაგას ისეთი დაჭრილობა ჰქონდა, რომ ყოველი მათგანი სასიცვლილო იყო. ვის მოციხინა ეს საქმე, რასაკვირველია,

თავდაპირველად არავინ იცოდა, მაგრამ სუყველას უკვირდა მკვლელობის გაბედულობა. უნდა მოციხსენიოთ, რომ სახლი მის. ერისთვისა იმ ღამეს საყე იყო ხალხითა. თვით იმევე ოთახში, სადაც იწვა მის. ერისთავი, ცინა იმის პატარა შვილს და ამას გარდა მოსამსახურეს, სახელათ ჯაშის. მეორე ოთახში-აც, ხალხში, იქავე ცინა სამს მის. ერისთვის შინა-კაცს: ჩხიკვიშვილს, ჟღენტს და ჩანტლაძეს. მესამე ოთახში—იმიყოფობადნენ მის. ერისთვის უნტროსი ქალი ენენიან ელეონორა გურიელისა და უმცროსი-ენიანა—ანასტასია. ქვეითა ეტაქაში, სწორეთ მის. ერისთვის ოთახს ქვეშე, სამი მოსამსახურე იწვა და მეორე ოთახში ზალას ქვეშე—ოთხი დედაკაცი მოახლე. ყოველი ხმაურობა, ფხვის ხმა, ან ლაპარაკი მის. ერისთვის ოთახიდან ყველა სხვა ოთახებში ისმოდა, როგორც გამოძიებაში გამოჩნდა. ამიტომ ეჭვი თავდაპირველად გამოძიებელმა შინაურებზედ აიღო და დააქრინა ის სამნი, რომელნიც ხალხში იწვნენ და რომელთაც, გამოძიებლის აზრით, უნდა მსჯოდნოდათ, უნდა გავგოთ, ვინ იყვნენ მკვლელები და როგორ მოხდა თვით მკვლელობა და ამას გარდა ეჭვი აიღეს იმ კაცზედ, რომელიც უნდა დაწოლილიყო დასაძინებლად მის. ერისთვის ოთახში და რომელმაც პატარა ყმაწვილის, გიორგის, სიტყვით განხადა თუ არა ტანთა ბატონს, წავიდა და მერე აღარ შესულიყო ოთახში. სახლში მოსამსახურეთ ერთი თოთხმეტი წლის ბიჭი იყო, სახელად ძერია. გამოძიების დროს ამ ძერიამ აღმოაჩინა, რომ რამდენიმე დღის წინეთ მკვლელობისა ორი კაცი მოვიდა მის. ერისთვის სახლში და ამ ძერიას დააბარეს სიტყვა მის. ერისთვის შინაკაცთან, ჯაშთან, რომ ამა და ამ ღამეს ამა და ამ ტანისამოსით მოვალთო და იცოდეთ, რომ ჩვენ ვიქნებითო, კარი გაგიღეთ და რაც დავაპრეთ მოვახდინოთო. როდესაც ძერიამ გარდასცა ეს სიტყვა დოლიძეს, ამან უპასუხა: ძალიან კარგო, მონარხულებიც რომ მოვიდნენ, მაშინაც ვიწნობო და შემოუშვებო. შემდეგ ამისა ძერიასთვის ეთქვათ ამ კაცებსა, რომ იმათ ვიღასგანაც ნაბძანევი ჰქონდათ მის. ერისთვის მოკვლა; ვის მიენდო ეს საქმე იმათთვის, ეს აღარ გამოსტყვეს და გამოძიებაშიაც არ აღმოჩნდა. ეს კი აღმოჩნდა, რომ ის ორნი, რომელნიც ჯაშთან ძერიას სიტყვას აბარებდნენ, იყვნენ ანთია და დოლიძე. რასაკვირველია, ესენიც დაიჭირეს და სასჯარობილეთში ჩასვეს, პატარა ბიჭი ძერიაც, მის. ერისთვის შინაკაცი—ჯაში და ის სამნიცა, რომელთაც ხალხში ეძინათ და რომელთაც, გამოძიებლის აზრით, უნდა სჯოდნოდათ საქმის ვითარება (ჩხიკვიშვილი, ჟღენტი და ჩანტლაძე). ერთი ბრალდებულთაგანი—არ მახსოვს კარგად რომელი: დოლიძე თუ ჯაში—გომოძიების დროს გატყდა და უამბო გამოძიებელს, რომ ის ორნი, რომელთადაც ჰქონდა დაპირებული მის. ერისთვის მოკვლა, მოციხდნენ იმასთან შეუღამისას და შევიდნენ მის. ერისთვის საწოლში. თითონ ეს კაცი გარეთ ბალკონზედ დადგა ყარაულად. მერე ამან ისევ გადათქვა თავის სიტყვა და სასამართლოში თავის იმართლებდა. ოლქის სასამართლოდამ შედივე გამტყუნა და სუყველა, პატარა ბიჭს გარდა, საციმბირით დანიშნა კატორღაში სამუშაოთა სხვა და სხვა ვადითა. პატარა ბიჭი კანონის ძალით მისცა დედამას გასაწურთენილად.

ჩხიკვიშვილი, ჟღენტი და ჩანტლაძე უკმაყოფილონი დარჩნენ ამ გადაწყვეტილებისა და იმათმა მოსარჩლემ საჩივარი შეიტანა პალატაში. ოლქის სასამართლოდამ, რომელმაც გამტყუნა ესენი ამ საქმეში, თავისი გადაწყვეტილება იმაზედ დაფუძნა, რომ ამ სამს თუმცა ეძინათ ღამე, მაგრამ მაინც უნდა გამოვიდნენ და გავგოთ, რომ მის. ერისთავსა ჰქონდნენ. არ შეიძლებოდა, რომ ისე მაგრა სძინებოდათ, რომ მეორე ოთახიდან ხმაურობას არ გავდივითო. ასე შეხვედა საქმეს ოლქის სასამართლოდამ. ამ გვარი საბუთით სამი კაცის დასჯა, სამი კაცისთვის კაცის მკვლელობის შეწყალება თფილისის სასამართლო პალატამ

საფუძვლიანათ არ დაინახა და ჩხიკვიშვილი, ჟღენტი და ჩანტლაძე ამ საქმეში გამართლა. რა მიზეზით მოხდა ეს მკვლელობა და რის გულისათვის—საქმიდან არ გამოჩნდა. მხოლოდ ეს კი მსჩანს საქმიდან, რომ მკვლელებს ერთი ჩივარი არ წავილოთ მის. ერისთვის სახლიდან და არც ფულისათვის, არც ნივთებისთვის ხელიც არ უწლიათ...

6. დ - მე.

ნარეკი

შედიგო-ხორუდიის აკადემიის სტუდენტის გაუმართავი თავისთვის სამხარეული. სადაც მხოლოდ ცხენის სიარდის სადიდესს ამხადებს თურმე. თითო სადიდი სამ შურათ და ორ გაშვიკათ დირს. დაბობი სტუდენტის უმეტესი ნაწილი აქ სტუდენტ თურმე სადიდესსა და ყველას ძალიან გამაფიქრებელი ახან ცხენის სიარდზე.

ამას წინათ ფლორენციაში მოკვდა გამოჩენილი ბონაპარტიელი პრინცი, რომელიც ყველასე უფრო ერთგული ვაჟი იყო ნაპოლეონისა და რომელმაც ტანტზე შეკვლის დროს ძალიან დიდი შემწობა გამოუხიხა იმას. პრინციის სიკვდილმა მოახანა ფრანგულულ გასეთებს ნაპოლეონის სიტყვა, რომელიც იმან თქვა ერთხელ თავის ოჯახის ახან მიმართულებზე. უმთავრესი დაბრუნება ჩემი დინასტიისათვის იმაში მდგომარეობს, რომ იმის წყენი სრულიად განსხვავებული არიან ერთმანეთში ჰასრით და რწმუნებია: ჩემი ცოლი ბურბონებს მომსრება; ჩემი ვაჟი იხრდება უნივერსიტეტში და, უმჯობესად, რომ ორდენებს მოამსრე შეიქნება; პრინცი ნაპოლეონი რუს-შუბლაკელია, მე ვარ და—სოციალისტი ვარ; დაკვანს მხოლოდ ერთი ბონაპარტიელი—პრინცი, მაგრამ ისიც სტუდენტ უმჯობესად.

ერთი ფრანგულული გასეთი მოგვითხრობს, რომ ამას წინათ პარიკის ტაქტის ხალხში მსჯარადი იყო; ამ მსჯარადზე ორი მსჯარა იყო თურმე, რომელიც ერთი წარმოადგენდა ტაქტის და მეორე იმის ცდას. ამათ მოხდევდნენ უფს სხვა მსჯარა, რომელნიც მინისტრებს წარმოადგენდნენ და ვეძლან კი ერთმანდას მისდევდა სალსა ცდაცებით და კარში გადებდა უხდოდა იმათი. ამ მსჯარას, რასა-ცერეკულია, პოლიტიკური მნიშვნელობა მიაწერეს და როგორც ამბობენ, ყველა დააჭირეს პოლიტიკაში.

რომის შინის სსსსსსსსსსსს (გატიკანში) ამას წინათ ერთი ახირებული ამბავი მოხდა, რომელმაც ეს შეუცდელად აღსკუბა ძალიან დადღინა: ეკსეკუტებმა მოუყარეს თურმე თავი რამდენსამე რომის დარბაზს და გაგაწაყეს ვატკანში, გამოუცხადეთ შხშო, რომ თქვენ ღიადრეთ იმის იტალიის სულშიყოთ და ძალიან გწყით იმის სულში ფობიდან გადაყენებო. საწყელი ქალაქი წყადეს ვატკანში და დიდის აღტყვებით ათავადეურდნენ ამ სახსხლის სმიდდრეს და ოქროსა და კერტლის სსსა დასსსა მოწყობალებს. მხოლოდ ერთი ამ ქალთაგანი ძალიან მოწყნით იყო თურმე. შხშა შენსსსსს, მივიდა და ჰკითხს: რათა სარ მოწყნით, ჩემო შედო? წყინდა მამო, უხსხსხს სალგახდა ქალმა, მე დედა ჩემი და ყველა ჩემი სათესაგები ძალიან დარბინი ვართ. როდესაც ეს მშეხინობათ მოართული, დიდა და ცარეული ოთასებო დავისხე, იმწყმე მომტანდა, რომ ქრისტი რომ მდგარეიო აქ, უმჯობესად, ასს ჩვენისთანა ოჯახს მინე შეაფარებინდა თვენ ამისთანა სსსსსსსსს. რასაკვირველია, ეს სულელები ჰხსრია, წმ. მამო, რადგან ქრისტიან არც თქვენისთანა დაქიები ჰყვად და არც თქვენისთანა მსლეუენია. შხშა მოაქმუნენ თურმე და მომორდა ამ ქალს, რომელიც ამისთანა მტყე ხიტყებისთვის იმწყმე ბარეთ გაეყვანეს.

ელსსსსსს და ლოტარინგიის ქალაქს გადაწყე-ყველიათ, რომ, სახსლწელ სასწყების მტყეობათ, ჩვენ ქმრებსა და მამებს ფულები გამოკართავთო და ეს ფულები შარეუში გაგვსაყნით კონტრიბუციის ფულებს გადასახდელათო. საფრანგეთი დიდა მადლობასა და თანაგრძობას უწესდებს ამ ორ პრინციანს, რომელნიც თუმც ძალიან მოამორეს თავის სამშობლას, მაგრამ საფრანგეთს სიყვარულს მაინც არ ევიწყენ.